

<p>ULUSLARARASI DİL, EDEBİYAT VE KÜLTÜR ARAŞTIRMALARI DERGİSİ</p> <p>INTERNATIONAL JOURNAL OF LANGUAGE, LITERATURE AND CULTURE RESEARCHES</p> <p>МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ЛИНГВИСТИЧЕСКИХ, ЛИТЕРАТУРОВЕДЧЕСКИХ И КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ</p>	<i>Cilt: 4, Sayı: 1, 2021</i>
	<i>Vol: 4, Issue: 1, 2021</i>
	<i>Sayfa – Page: 70-84</i>
	<i>E-ISSN: 2667-4262</i>
	

KLASİK TÜRK ŞİİRİNDE KAR
SNOW IN CLASSIC TURKISH POETRY

İlyas YAZAR*

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
<p> Geliş: 10.03.2021</p> <p> Kabul: 18.05.2021</p> <hr/> <p>Anahtar Kelimeler: <i>Klasik Türk şiiri, kar, berf, kış, şitâ.</i></p> <hr/> <p>Araştırma Makalesi</p>	<p>Gündelik yaşamla ilgili her konunun klasik Türk şiirinde bir yansıması, farklı formlarla da olsa bir karşılığı bulunmaktadır. Her edebî gelenekte olduğu gibi klasik Türk şairleri de toplum ve toplum hayatını ilgilendiren durumlardan sanatında yararlanmışlardır. Mevsimler ve mevsimlere dair anlatımlar klasik şiirin birçok formunda kullanılmıştır. Özellikle kaside nazım biçiminin nesiplerinde yer alan ve mevsimlerle ilgili bahar, hazan, sayf ve şitâ tasvirlerinin önemi ve etkisi söz konusu edebî gelenek içinde belirgin bir farklılık yaratmaktadır. Klasik Türk şiirinin temel referansı olan divanlarda nesiplerine göre adlandırılan bahariyye, hazaniyye, sayfiyye ve şitâiyye adı verilen kasideler üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada klasik Türk şiirinde kış ve kışa dair anlatılarda kar örneklemeden hareketle Türkçe söyleyiş kalıplarının izlerinin sürülmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle çalışmanın kapsamı sadece şitâiyyelerle sınırlı olmayıp söz konusu edebî geleneğin temel metinleri olan divanların tamamını içermektedir. Çalışmada klasik Türk şiirinde kar ve karla ilgili dil ve üslup özellikleri belirlenerek Türkçe kar kelimesi ve bu bağlamda oluşmuş olan söz kalıpları tespit edilerek değerlendirilmiştir.</p>

ARTICLE INFO	ABSTRACT
<p> Received: 10.03.2021</p> <p> Accepted: 18.05.2021</p> <hr/> <p>Keywords: <i>Classical Turkish poetry, Ottoman Literature, snow, winter.</i></p> <hr/> <p>Research Article</p>	<p>Every subject related to daily life is reflected in classical Turkish poetry and expressed with different poetry features. As in every literary tradition, classical Turkish poets also benefited from social and social life situations and reflected these experiences with poetry. The seasons and the descriptions of seasons are dealt with in many forms of classical poetry. Especially in the introduction of poetry forms of ode (ode) of classical Turkish poetry (nesib, tesbib), extensive descriptions of the seasons are included. Depictions of spring, summer, autumn and winter in these sections made an important difference in the classical poetry tradition. A lot of research has been done on these poems in the introduction of odes in divans, which are the main reference of classical Turkish poetry. In this study, it is aimed to trace the Turkish word patterns in classical Turkish poetry, based on the Turkish word snow, in expressions about winter and winter. For this reason, the limit of the study is not dependent on the winter poems in the introductions of the odes, it covers all the divans, which are the basic texts of classical Turkish poetry. In the study, the language and style features of snow and snow in classical Turkish poetry will be determined, and the related phrases in the focus of the Turkish word snow will be determined and evaluated.</p>

* Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalı, İzmir / Türkiye, E-mail: iyazar@gmail.com.

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-6784-289X>.

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz /To cite this article (APA):

Yazar, İlyas (2021). "Klasik Türk Şiirinde Kar". *Uluslararası Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi (UDEKAD)*, 4 (1): 70-84. DOI: <http://dx.doi.org/10.37999/udekad.894176>.

Extended Abstract

In classical Turkish poetry, it is possible to find the reflections of Ottoman cultural life from different angles. Among these reflections, nature and the changing states of nature find a strong place for itself in every century. In this respect, seasons are one of the most frequently discussed topics in classical Turkish poetry, which actively existed until the 19th century. It is also important to examine nature and the elements of nature intensively through poetry and to see its effect on social life, as it shows the connections of classical poetry with social life. Poets who dealt with classical poetry did not remain indifferent to what happened in the cultural and artistic circles they grew up in, and in the social environment. They have demonstrated with concrete applications that everything that concerns human beings and human beings in their individual lives can be a material for poetry. This cultural background that inspired the poet can be understood from the texts they left behind and shed light on the present centuries later.

It is important for classical poets to use poetry as a tool in reflecting the universe they live in, and to express the beauties in their inner and outer worlds with poetry, as they are both good observers and reflect their aesthetic views. The elements encountered in different dimensions of daily life, especially the elements of nature and nature, were tried to be expressed in different metaphors, metaphors and an aesthetic discourse in classical poets. In classical Turkish poetry, the seasons, which are among the elements related to nature, are sometimes considered as an event of nature, sometimes as a time and aesthetic element. The change and transformation of nature according to the seasons has always made human beings experience a different excitement and different emotions. The classical poet also made an effort to express, share and convey his emotions and excitement through poetry through art in the socio-cultural structure he was in and raised in. Classical poets described situations such as enthusiasm, vitality and vitality by simulating the spring with symbols of beauty; He expressed the winter and cold as a symbol of burnout and distress in a figurative language. In the poet's narratives about winter and winter, the identification of winter conditions to the last stages of human life also points to the negative approaches that winter and winter conditions have in human imagination. On the other hand, the expectation that the snow falling from the sky to the ground is perceived as a light that scatters the darkness and that the falling snow will bring abundance, coolness and peace is one of the positive approaches.

When the language and stylistic features of classical period poets are examined, when the harsh conditions of winter and the struggle in those harsh conditions are described, their style of expression generally based on Arabic and Persian compositions and phrases comes to the fore. Furthermore, when the poets' words about harsh winter conditions are scanned, words and word groups like " selc, berf, kar, serd, şitâ, soğuk, sermâ, üşütmek, berdülacüz, beyaz, pîre-zen" appear. Although the classical poet about winter uses the Turkish word "snow", it is seen that he mostly preferred the Persian word "berf (snow)" and structures derived from this word. The phraseology in the axis of the Turkish word "snow" used in describing winter in classical Turkish poetry was used as a starting point for this research.

Classic Turkish poets are well-known for their use of Persian and Arabic words, word groups and phrases in their poetry. However, the existence of Turkish words and word groups used by many poets in the classical poetry tradition while creating the language of poetry was attempted to be revealed with examples given over the word "snow" The existence of phrases such as "snow, dropping snow, falling snow, sprinkling snow, snow shoveling, snowballing, throwing snowballs, playing snowballs, holding snowballs, snow halva" are very valuable in the context of the historical structure of Turkish. It is meaningful and valuable in terms of Turkish that classical Turkish poets prefer the structures used in Persian and Arabic together with the structures used in Turkish, and their sampling in the language of poetry. This situation is also an important acquisition in the context of cultural transfer of Turkish vocabulary.

Giriş

Klasik Türk şiirinde, Osmanlı kültür hayatının yansımalarını farklı açılarıyla bulmak mümkündür. Bu yansımalar arasında tabiat ve tabiattaki değişen durumlar da kendine güçlü biçimde her asırda yer bulmaktadır. Bu yönüyle XIX. asra kadar etkin bir şekilde varlığını sürdüren klasik Türk şiirinde de mevsimler sıklıkla ele alınan konuların başında gelmektedir. Şiir vasıtasıyla tabiat ve tabiata ait unsurların yoğun şekilde irdelenmesi ve toplumsal yaşamda

etkisinin görülmesi aynı zamanda klasik şiirin toplum hayatıyla bağlantılarını göstermesi bakımından da önem arz etmektedir. Klasik şiirle meşgul olan şairlerin yetiştikleri kültür ve sanat çevrelerinde, sosyal ortamlarda olup bitenler karşısında duyarsız kalmadıkları, yaşam alanlarında insan ve insanı ilgilendiren her şeyin şiire malzeme olabileceğini somut uygulamalarla gösterdikleri, geride bıraktıkları eserlerden ve asırlar sonra günümüze ışık tutan metinlerden anlaşılmaktadır.

Klasik şairlerin içinde yaşadıkları evrenin yansıtılmasında şiirin bir araç olarak kullanılması, iç ve dış dünyalarındaki güzelliklerin şiir aracılığıyla nakledilmesi hem onların iyi birer gözlemci hem de estetik bakışlarını yansıtması açısından önemli bir değer ifade etmektedir. Dönem şiirlerinde, başta tabiat ve tabiata ait unsurlar olmak üzere gündelik yaşamın farklı boyutlarında karşılaşılan unsurlar şair gözünden değişik benzetmeler, mecazlar ve mazmun yapıları içinde estetik bir söyleyişle ifade edilmeye çalışılmıştır. Klasik Türk şiirinde tabiata dair unsurlar arasında şiire malzeme olan mevsimler de gerektiğinde bir doğa hadisesi, gerektiğinde de bir zaman ve estetik unsur olması yönleriyle ele alınmıştır. Tabiatın mevsimlere göre değişim ve dönüşümü insanoğluna her zaman ayrı bir heyecan ve farklı duygular yaşatmıştır. Klasik şair de yaşadığı duygu ve heyecanını içinde bulunduğu ve yetiştiği sosyo-kültürel yapı içinde sanat aracılığıyla şiir vasıtasıyla dile getirme, paylaşma ve aktarma çabası içinde olmuştur. Bu açıdan da klasik şairlerin bir bakıma coşkunluk, dirilik, canlılık gibi güzel ve güzelliğe ait sembollerle baharın karşısında kışı ve soğuğu tükenmişliğin, sıkıntının bir simgesi olarak düşünmeleri ve mecaz diliyle kış ve kışa dair anlatımlarla insan hayatının son demlerine teşbih etmeleri kışın ve kış şartlarının insan muhayyilesinde sahip olduğu menfi yere de işaret etmektedir (Akkuş 2007: 242). Banarlı da “Kar Şiirleri” başlıklı yazısında kışın zorluklarla dolu yönlerine işaret ederek eski Türk hayatında kış mevsiminin şartlarının şiir yazmaya fırsat tanımadığını ve bu nedenle de şitâiyelerin emsallerine göre azlığından söz eder (Banarlı 2007: 147). Ancak kışa dair metaforların mecazi anlatımlarında semâdan yere inen karların, karanlıkları dağıtan bir nur olarak algılandığı ve yağın karların bereket, serinlik ve selamet getireceği beklentisi de kışa dair müspet yaklaşımlardandır (Öztürk 2019: 116).

Klasik Türk şiirinde mevsimlerin her yönüyle, değişik açılardan ele alındığı ve en çok bahar mevsiminin üzerinde durulduğu yazılan metinlerinden anlaşılmaktadır. Bu edebî gelenek içinde yer alan her şairin neredeyse bir “Bahariyye”si olduğu düşünülürse tabiatın yeniden canlanması ve hayat bulması karşısında şairlerin duygu ve hayal dünyalarının zenginliğinin de boyutlarını anlamak zor olmayacaktır. Pala (2009) kar yağışının klasik şair nazarında bahara göre daha az şairane bulunduğunu belirtir. Tabiatın güzelliği, renkliliği, canlılığı, kıştan kurtulmanın sevinç ve coşkusunun işlendiği bahariyyelerde güller, laleler ve sümbüller gibi gülşeni süsleyen, insan ruhunu çeşitli esintiler taşıyan çiçeklerle kuşlar ve bülbüllerin sesleri damgasını vururken tabiattaki değişim ve dönüşümün yansımaları klasik şairin ilham dünyasında zengin bir çağrışım alanı oluşturmaktadır. Tabiattaki bu değişimde yazın kavurucu ve bunaltıcı sıcakları, sonbaharın hazan yapraklarıyla birlikte hayattan kopardıkları, kışın çetin şartları karşısında insanoğlun varlık mücadelesi farklı yönleriyle klasik şairin dikkatini çekmiş, her mevsim kendi güzelliği ve bütünlüğü içinde şaire ilham kaynağı olmuştur. Özellikle klasik Türk edebiyatının en önemli nazım şekillerinden biri olan kasidelerin nesiplerinde tabiat-zaman ilişkisi bağlamında mevsimler, mevsimlere ait özellikler ve etkileri “bahâriyye, nevrûziyye, şitâiyye, hazâniyye, temmûziyye” gibi türler altında işlenerek önemli bir birikim sağlanmıştır

(Erkal 2001: 107; Aydemir 2002: 146). Klasik edebiyatın genelde mevsim anlatımlarında, özelde soğuk ve kış şartlarını betimleyen dolu (tegerk), yağmur (bârân), kar (berf), buz (yah), damla (katerât), kasırga (tündbâd), soğuk (bürûdet), rüzgar (bâd) gibi hava olaylarıyla ilgili kavram yoğunluğuna sahip olması söz konusu edebî geleneğin dil ve üslup zenginliğine zemin hazırlamıştır.

Klasik Türk şiirinde mevsimler müstakil kullanımları yanında çoğunlukla “bahar-hazan, sayf-şitâ” formunda tezatlı bir kullanım şekline sahiptir. Klasik şairin yaklaşımıyla hazandan kaçış bahara karşı duyulan özlem, yazın güzellikleri yanında kışın çetin şartları karşısındaki yaşama tutunma mücadelesi, varlıkla yokluk, hayatla ölüm arasındaki denge değişik boyutlarıyla şiire konu edilmiştir. Çalışmamızın kapsamı bakımından özellikle şitâiyye olarak kaleme alınan manzumelerde toplum yaşamının kış şartlarında nasıl varlık mücadelesi verdiği, tabiatın ne şekilde etkilendiği ayrıntılarıyla dile getirilirken aynı zamanda yazıldığı döneme ışık tutan birer belge niteliğinde olmaları da önemlidir (Aksoy 2010: 216). Tabiatın olumsuz yanlarını öne çıkaran ve hayatı kısıtlayan kış mevsimiyle bu mevsimde meydana gelen soğuk, kar, fırtına, yağmur gibi unsurların etkisi altında kalan şairin bütün bunları muhtelif remiz ve mazmunlarla, kendi hayal dünyasında estetik zarafete büründürerek anlatması şitâiyyeleri sanat yönünden önemli kılmaktadır (Levend 1984: 575-580). Klasik Türk şiirinde Zâtî, Nev’î, Nef’î, Nedim, Enderunlu Fâzıl, Ziya Paşa gibi şairlerin şitâiyye türünde başarılı örnekler verdiği bilinmektedir. Ayrıca şitâiyyeler dışında bu edebî gelenekte kış tasvirlerinin yapıldığı gazel, kıta, şarkı ve terkib-i bend gibi nazım şekillerinde yazılmış manzumeler de bulunmaktadır (Aksoy 2010: 216).

Akarca (2005) “Şitâiyye nesiplerinde dil, anlatım ve muhteva özellikleri” başlıklı araştırmasında çetin ve zorlu geçen kış şartlarının genel panoramasını özetlerken yeryüzünün kar ve buzla kaplandığı, karların yeryüzüne yasemin çiçeği savrulur gibi yağdığı, her tarafın gümüşten bir döşek serilmiş ya da gümüş ve altın paralarla örtünmüş gibi görüldüğü, kış padişahı ve ordusunun ovaya karargâhını kurmuş gibi etrafını beyaz çadırlarla kapladığı, kışla birlikte onun askerleri gibi görünen kar, dolu ve buzun olduğu, kışın şiddetinden suların donduğu, yeryüzünün âdetâ bir aynaya ya da billûr bir saraya dönüştüğü, dağların karla kaplandığı, nehirlere adeta hapis kaldığı bir ortamda yeryüzündeki bitkilerin önce bir hasta gibi sarardığı ardından sessizce öldüğü, doğadaki canlıların yavaş yavaş bir sona doğru yaklaştığı, özellikle klasik şiirin vazgeçilmez mekânlarından gül bahçesinin bu durumdan kötü etkilendiği, güllerden hiçbir izin kalmadığı, dikenlerin bile rüzgârdan nasibini aldığı, bülbülün gülün yokluğundan sessiz, bir kenarda acı içinde kıvrandığı, bülbülün halini gören karganın bu durumdan faydalanarak bahçeyi sesiyle inlediği, servinin kar nedeniyle üzerine bir hırka giymiş gibi hiçbir yere kımlıdayamadığı, yapraklarını döken ağaçların soyguna uğramış insan gibi görüldüğü, baharın temsilcisi bâd-ı sabânın da eskisi gibi o hafif, gönle rahatlık veren hoş esintisi yerine giderek şiddetlenen haliyle karları hallaç pamuğu gibi savurduğu, sultanlık sırasının artık saba yelinden sarsara (kasırga) geçtiği, saba yelinin yumuşak, taze ve ferah esintileri yerine sarsarın yakıp yikan halinin yeryüzünü kapladığı, bitkilerin sarardığı, gökyüzünün karardığı ve yeryüzünün karla kaplanarak âdetâ beyaza boyandığı kış manzaralarının tabiata yansımalarını ve yaşamsal alandaki durumlarını ortaya koymaktadır (Akarca 2005: 2-3).

Klasik Türk şiirinde kış ve kışa dair anlatmalara genellikle “şitâiyye” kasidelerinde yer verilmeyle birlikte diğer nazım formlarında da kullanım örnekleriyle karşılaşılmaktadır. Hazaniyyelerde kışın gelişi ve kışa dair hazırlıklar, bahariyyelerde kıştan çıkmanın verdiği sevinç ve coşku çeşitli söyleyiş kalıplarıyla dile getirilmiştir. Klasik Türk edebiyatı alan yazın tarandığında söz konusu türler üzerine bazı çalışmaların yapıldığı görülmektedir (Akarca 2003; Akagündüz 2009). Ayrıca klasik dönem edebî metinleri arasında yer alan divanlar üzerine yapılan pek çok inceleme ve tahlil çalışmasında zamana dair tematik incelemeler bağlamında mevsimlerle ilgili değerlendirmeler yapıldığı da görülmektedir. Ancak klasik Türk şiirinin anlatım formları arasında “kar” kelimesi odağında kar ve karla ilgili Türkçe söyleyiş kalıpları üzerine ayrıntılı bir çalışma bulunmamaktadır.

Klasik dönem şairlerinin dil ve üslup özellikleri incelendiğinde kışın çetin şartları ve o ağır şartlarda verilen mücadelenin dile getirildiği anlatım formlarında genellikle Arapça ve Farsça terkip ve tamlamalara dayalı anlatımların öne çıkarıldığı görülmektedir. Ayrıca şairlerin kışa dair söz varlıkları tarandığında sert geçen kış şartları anlatılırken “selc, berf, kar, serd, şitâ, soğuk, sermâ, üşütmek, berdülacüz, beyaz, pîre-zen” gibi kelime ve kelime gruplarına yer verildiği görülmektedir. Kış denildiğinde akla gelen ilk şeyin kar olduğu düşünüldüğünde klasik şairin Türkçe “kar” sözcüğüne yer vermekle birlikte daha çok Farsça isim olan “berf” sözcüğünü ve bu sözcükten türemiş “berfdân, berf-âlûd, berf-âb, berf-dâr, berfin, berfnâk, berf-pâre” gibi kelime ve kelime gruplarını tercih ettiği, Arapça kar anlamına gelen “selc” sözcüğüne ise neredeyse hiç yer vermediği bu edebî geleneğin en temel referansı olan divanlardaki söyleyiş biçimlerinden anlaşılmaktadır. Klasik Türk şiirinde kış ve kışa dair söz varlığının çeşitliliği Arapça ve Farsça ile olan münasebetlerin de bir yansıması olarak görülebilir.

Bu çalışmada, kışla ilgili duygu ve düşüncelerin dile getirildiği, klasik Türk şiirinde yer verilen Türkçe “kar” kelimesi eksenindeki söyleyiş kalıpları esas alınmıştır. Bu bağlamda klasik şairin kış ve kışa dair söylemleri arasında yer alan “kar” ve karla ilgili kelime ve kelime gruplarının tespit ve değerlendirilmesi yapılarak divanlardaki tüm nazım şekillerinde konuyla ilgili taramalar yapılmıştır.¹

1. Kar:

Buz kristallerinden oluşan kar ile ilgili dil ve kültür tarihimizde yer etmiş pek çok söyleyiş kalıpları bulunmaktadır. Bunlar arasında “karda yürüyüp izini belli etmemek, kar gibi, kar kuytuda para pintide eğleşir, kar ne kadar çok yağsa yaza kalmaz, kar susuzluk kandırmaz, Allah dağına göre kar verir, ar dünyası değil kar dünyası, baktın ki kar havası eve gel kör olası, güvendiği dağlara kar yağmak, kar erir b.k ayaza çıkar ” gibi atasözleri ve deyimler yanında “kar baykuşu, kar beyaz, kar çiçeği, kardelen, kar diken, kar fırtınası, kar helvası, kar ispinozu, kar kuşu, kar kuyusu, kar sapanı, kartopu, kar yağması, kar serpmesi, kar düşmesi, kar kürüme, kar tutmak, kar oynatmak, kar yükü, kardan adam, buzul kar, kristal kar, sulu kar” gibi birleşik

¹ İnceleme kapsamında lisansüstü seviyede çalışması yapılan ve YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde kayıtlı, erişime açık divanlar, Kültür Bakanlığı internet sitesi üzerinden e-kitap formatıyla yayımlanmış divanlar, Yazma Eserler Kurumu tarafından hazırlanmış ve elektronik ortamda yayımlanmış divanlar ve fiziksel ortamda yayımlanmış divanlardan oluşan 460 divan üzerinden tarama yapılmış, alıntı yapılan metinlere ait divanlar kaynakçada gösterilmiş olup metin içi alıntılarda şairin adına ve ilgili metnin künyesine yer verilmiştir.

sözcüklerle oluşturulmuş yapılar, kar ile ilgili kültürel birikimlerimize ışık tutmaktadır (TDK Türkçe Sözlük 2019).

Klasik Türk şiirinde “kar” eksenli söyleyiş kalıplarının tespit ve değerlendirmesine yönelik çalışmamızda 30 şairin divanında 64 beyitte kar ve karla ilgili söz varlığı tespit edilmiştir. Ayrıca Farsça kar anlamına gelen “berf” sözcüğü de tarama sonuçlarımızda 40’ı aşkın şairin divanında kış betimlemeleriyle karşılık bulmaktadır. Şairlerin kış ve kışa dair anlatımlarında yukarıda kullanım biçimleri de verilen “berf” kelimesi yanında “kar” sözcüğüne de yer vermeleri, şiir diline ayrı bir çeşni ve zenginlik katması yanında klasik şairin gündelik dilden de uzak kalmadığını göstermesi açısından değerli bulunmaktadır. Klasik Türk şiirinde kar ile ilgili söyleyiş kalıpları incelendiğinde karın bir yağış çeşidi olmasından, yağma biçiminden, soğuktan, sert geçen çetin kış şartlarını aktarmasından bahisle temel anlamdaki kullanımları yanında genelde benzetme unsuru olarak ve mecazlı kullanım formlarıyla da karşılaşılmaktadır. Bu bağlamda kış mevsiminin vazgeçilmez unsurlarında biri olan kar İlhâmî’nin mısralarında benzetme ögesi olarak kullanılmıştır. Dağ ve tepelerde bulunan karın, güneşin doğmasıyla birlikte erimeye başlaması sürecindeki değişim ve dönüşüm, aşk ateşinin yakıcılığının insanı yakmasıyla ilişkilendirilerek anlatılmaktadır:

Güneş doğunca mahv eder kühsârdan *kar* var iken
İnsan nice yanmaz ‘aceb ‘aşk gibi bir nâr var iken (İlhâmî Gazel:180 Beyit:1)

2. Kar ile ilgili Türkçe söz kalıpları:

Klasik şiirde kış mevsiminin ve şartlarının anlatımında kar, *bir yağış türü* olarak sıklıkla kullanılan sözcükler arasındadır. Ahmedî’de kışın gelmesi, yazın gitmesi, dağların kar olması; Âlî’de kar ve yağmur yağışıyla havanın kararması; Tirsî’de saçaklardaki buzlarla sözlerdeki soğukluk arasında ilişki kurulurken kar ve buzun soğukluğu ve çocukların uzak durması; kara kışın henüz gelmemesi kar yerine yağmur yağması, Bâlî’de kışın gelmesiyle çimenlerin üzerine kar yağması; Nev’î’de kışın kimseye merhameti olmadığı, çimenlerin ve tabiatın kar altında kaldığı; Nevres-i Kadîm’de ise mecazlı bir anlatımla zalimin sarayının ne kasırga, ne yağmur ne de karla yıkılabileceği ancak gözyaşıyla bunun gerçekleşebileceğine vurgu yapılan beyitlerde kar bir yağış türü olarak dolu, yağmur ve buzla ilişkili olarak kullanılmıştır:

Getüren kışı çün giderdi yazı
Tolu *kar* oldu vü buz tag u yazı (Ahmedî Gazel: 692 Beyit:1)

Kar u yağmur yağa karañu ola
Saña re’s-i minâre cây-ı mehib (Gelibolulu Âli Terkibibent: 3 Beyit:14)

Bu soğuk sözler saçak buzı gibi tondurdu hep
Kar u buz mahv olduğın bir dürlü sıbyân istemez (Tirsî Gazel: 82 Beyit:6)

Gelmedin bu kara kış *kar* ile yağmur yağdı
Hânemün her tarafı akdı tavanum diyerek (Tirsî Gazel: 133 Beyit:5)

Sahn-ı ‘âlem ruh-ı nev-hatt gibi iken Bâlî
Çemenüñ rîşi agardı yağıcak üstine *kar* (Bâlî Kaside: 20 Beyit:13)

Meşhûrdur ki kimseye kış hürmet eylemez
Kar oldu hep cüvân-ı çemen pîr-i zü'l-vakâr (Nev'î Kaside: 26 Beyit:2)

Ne tünd-bâd ne bârân yıkar ne *kar* yıkar
 Sarây-ı zâlimi bir gözyaşı akar yıkar (Nevres-i Kadim Gazel: 40 Beyit:1)

3. Erbain, hamsin, zemheri, berdü'l-acüz

Halk kültüründe ve yaşayışında gündelik hayata dair iş ve işlemlerde, planlamalarda hava ve iklim olaylarının yakından takip edildiği bilinen bir durumdur. Ancak günümüz teknoloji koşullarının çok gerisinde bulunduğu dönemlerde de insanoğlunun birikim ve tecrübeleriyle hava ve iklim durumlarını takip ettiği, kültürel bir miras olarak nesilden nesile aktarıldığı görülmektedir. Günümüz meteorolojik yaklaşımının geçmişteki izleri aranmaya başlandığında konumuzla da ilgisi bulunan ve çetin kış şartlarını tanımlayan “*erbain, hamsin, zemheri, berdü'l-acüz (kocakarı soğukları)*” gibi kavramların halk muhayyilesinde ve yaşamında canlılığını koruduğu anlaşılmaktadır. Rumi takvime göre 22 Aralık-31 Ocak arasını kapsayan 40 günlük kış dönemine “*erbain*”, 31 Ocak’tan sonraki 50 günlük kış dönemine de “*hamsîn*” adı verilmektedir. Kara kış anlamında “*zemheri*” ve “*berdü'l-acüz*” gibi kavramlarla da kışın çetin ve soğuk şartları anlatılmaya çalışılmıştır. Klasik Türk şairi de kendisini yetiştiren toplumun yaşam şartlarından, dilinden ve kültüründen uzak kalmamış, kış şartlarını tanımlayan bu kavramlara şiirlerinde yer vermiştir. Âli, kışın yarısının geride kaldığını hamsîn günlerine erdiklerini, bu günlerde de çoğunlukla kar yağabileceğini anlatırken “*hamsîn*” kavramından yararlanmış; Tırsî ve Kâmî de zemherinin kara kışın daha başlangıcı olduğunu ve çoğunlukla da kışın sert ve soğuk geçeceğini, kışın tabiatla hükümünü icra etmek maksadıyla her yere kar ve soğuşunu zemheri havasıyla gönderdiğine dikkat çekmiştir:

Hamsîne vardı ‘ömrüm agarsa sakal ne var
Hamsîn içinde yagdurur ekser zemâne kar (Gelibolulu Âli Gazel: 227 Beyit:1)

Hevâ-yı *zemherîri* gönderüp etrâf u eknâfa
 Şitâ hükmin yürütmek istedi kevn ü mekân üzre (Kâmî Gazel: 19 Beyit:12)

Bu *zemherîr* kara kışın ibtidâ’ sıdur
 Ekser bürüdetiyle geçer iktizâsıdur (Tırsî Gazel: 72 Beyit:1)

Karın bir yağış türü olması yanında *yağış şekli* de klasik şairin ilham dünyasında farklı çağrışımlara yol açmıştır. Kocakarı soğukları olarak da bilinen ve 11-17 Mart arasındaki dönemi kapsayan soğuk havalar, klasik şairin üslubunda da “*berdü'l-acüz*” betimlemesiyle karşılık bulmuştur. Her ne kadar kışın en sert hissedildiği dönem olsa da baharın ayak seslerini duyuran *berdü'l-acüz*, Tırsî’de şiddetiyle; Âli’de bu dönemde yerlere kar yağması ve soğukların başlamasıyla, yer gök her yerin karla kaplanması olarak yansımış, kar yağışının aşğın gönlündeki aşk ateşinin kıvılcımlarını harekete geçirmesi, karın yeşil sebzeler üzerine yağması gibi mecazlı ifadelerle dile getirilmiştir. Süheylî kışın bitkiler üzerine yağın karın onları kurutarak yok etmesinden yakınırken baharın hayat veren yönüne dikkat çekerken Kâmî,

yeryüzünü süslemek için kar yağdığını uyduranları mizahi bir yaklaşımla yermekte, Mânî karın kış padişahının ayakları altına serilmesi ve bağlara kadar her yerin kar altında kalmasından; Pertev güllerin kar yağdığı anda açmasıyla şad olmasından; Behiştî gül bahçesindeki ağaçlar üzerine gökten kar yağmasından; Câzım kar yağmasıyla çimen ve servideki değişimden; Yahyâ Bey ise kar yağışının belli bir zamana ait olmasından hareketle kar yağışı ile ilgili dil ve üslup özelliklerinin farklı formlarda ifade edildiği anlaşılmaktadır:

Gördünüz mi bu sene *berdü 'l-acûzun* şiddetin
Hîç şitâ faslında buldun mı ser-â-pâ irtibât (Tırsî G.102/2)

Zemân-ı *berd-i 'acûz* oldu *yagdı yerlere kar*
Ağardı pîr-i sipihrüñ sakalı buldı vakâr (Gelibolulu Âli Gazel: 209 Beyit:1)

Dün *kar yagarken* itdi gönül bir şererlü âh
Gark oldu nakd-i sîm ü zere hâk-i kûy-ı yâr (Gelibolulu Âli Gazel: 227 Beyit:3)

Zemîn yeşermiş iken *yagdı sebze üstüne kar*
Ağardı hilye-i pâk-i halîle düşdi vakâr (Gelibolulu Âli Gazel: 210 Beyit:1)

Kurutmuş idi şitâ *kar idüp* nebâtâtı
Bahâr def'ine anuñ Mesihvâr gelür (Süheylî Kaside: 20 Beyit:9)

Zînet-i rûy-ı zemîn için felekden gûyiyâ
Eyledi bir *kar yagdı* sözünü mak'ad-zuhûr (Kâmî Gazel: 70 Beyit:6)

Döşendi şâh-ı şitânuñ ayagı altına
Harîm-i bâgda *kar yagdı* nakş-ber-kemhâ (Mânî Gazel: 3 Beyit:2)

Gülleri olup güşâde şâd olur ger *yagsa kar*
Pertev'e dinse sezâdur bülbül-i şeydâ-yı berf (Pertev Gazel: 275 Beyit:8)

Hevâ-yı hûbile *yagsa* dıraht-ı gülşene *kar*
Basîret ehline peydâ olur şitâda bahâr (Behiştî Gazel: 121 Beyit:1)

Her serv-i çemân döndü bu mevsimde çemende
Kar yagdı sarıklı bir uzun boylu civâna (Câzım Kaside: 2 Beyit:4)

Bakup cihâna bu esnada *kar yağar* sanman
Zemânenün tükürür yüzine sipihri-i dü-tâ (Yahyâ Bey Kaside: 26 Beyit:5)

4. Kar düşmesi:

Kar yağışının klasik şiirdeki kullanım formları arasında *kar düşmesi* şeklinde de kullanıldığı görülmektedir. Âlî'nin kar yağışı söylemi yanında sonbahar yapraklarının

dökülmesinin yaklaşan kışa işaret ettiği ve kar düşmesi ile yeryüzünün beyaza boyanacağı; Pertev'in çimenler üzerine baharın gül yapraklarının düşmesiyle gökyüzündeki bulutlardan yer yüzüne kar düşmesi şeklinde teşbih edilmesi karın yağması gibi düşmesi de Türkçe söz gruplarının klasik şiirin dil ve üslup özelliklerinde yer aldığını göstermektedir. Aynı şekilde Tırsî'nin de batıdan esen *karayel* adı verilen rüzgârın esmesiyle kar ve yağmurun düşeceğine işaret etmesi hava ve iklim olayları karşısında kültürel birikime ait kullanım formlarını yansıtmaya açısından anlamlı bulunmaktadır:

Bilür ki *kar düşecek* yir yüzi pelenge döner

Hazân varakları gösterdi şimdi şîr-i jiyân (Gelibolulu Âli Kaside:50 Beyit:44)

Çemenler üzre ki berg-i gül-i bahâr düşer

Sanursın ebr-i semâdan zemîne *kar düşer* (Pertev Gazel: 84 Beyit:1)

Kış bu şehrimüzün evsat-ı şitâda olur

Ki *kara yel* esicek yağmur ile *kar düşer* (Tırsî Gazel: 47 Beyit:2)

5. Kar Serpmek:

Kar ile ilgili söyleyiş kalıpları arasında karın azar azar, ince ince yağmasının, serpiştirilmesinin klasik şiirin söz kalıpları arasında "*kar serpmek*" şeklinde kullanıldığı görülmektedir. Âli'de kışın kara toprağın üzerine kar serptiği şeklindeki anlatımda karın toprak üzerine ince ince yağışı anlatılmaktadır:

Sandı ki şitâ *kar sepeler* hâk-i siyâha

Turmaz ısınur pîr-i külhan gibi dervîş (Gelibolulu Âli Gazel: 617 Beyit:3)

6. Kar kürüme:

Kış ve kışla mücadele kapsamındaki önemli uğraşlardan biri de karlı kış günlerinin yoğun geçmesi durumunda yağın karların yollardan, evlerin çatı ve girişleri gibi yaşam alanlarından temizlenmesi sürecidir. Günün koşullarına göre genellikle elde kürekle yapılan ve *kar kürüme* olarak tanımlanan bu eylemlerin klasik Türk şiirinde de aynı söz kalıbı ile karşılık bulunduğu görülmektedir:

Yâr ile da'vâ-yı reftârı için her serviñ

Kar kürütmüş başına kâdî-i eflâk-ı 'alâ (Âkif Kıta 3 Beyit:2)

7. Atasözü ve deyim formları:

Kış mevsiminde eğer yeterince kar yağmaz ve karlıklarda kar birikmezse yaz mevsiminde de soğuk suların olmayacağına işaret eden Tırsî, suların kesilmemesini, pınarların gürül gürül akmasını kışın karlı geçmesine bağlamakla birlikte tecrübi bilgiyi de nakletmektedir:

Bulamazduk yazın soğuk sular hiç

O karlıklarda ger kar olmayaydı (Tırsî Kaside:1 Beyit:20)

Kış ve kışa dair anlatılarda, Aynî, rakibin sözleri karşısında meclistikilerin de altta kalmaması gerektiğini ima ederken kar ve kış benzetme unsuru olarak kullanmış ve ne zaman kar yağsa kışa göre hazırlık yapılması gerektiğinden; Tırsî'nin yaşanan soğuk havaların sebebi olarak yağın karı göstererek kış ortasında kömürün yetmeyişinden ve ağır geçen kış

şartlarından; Sehî Bey'in teşbih unsuru olarak kar sözcüğünü kullanmakla birlikte kar yağışının yoğunluğu nedeniyle izleri kapatmasından; Ziyâî'nin her kar yağışıyla bir takım hayallerin hatıra gelmesi ve yağın karın feleğin değirmeninden serpilene benzetilmesi gibi söyleyişlerde Türkçe kar kelimesinin tercih edilerek benzetme ve mecaz unsuru olarak kullanıldığı görülmektedir:

Savur meclis rakîbün söyledükçe
Kaçan kar yağsa lâzımdur olur kış (Aynî Gazel: 236 Beyit:5)

Şitânun ortasına irmedi kömür bitdi
Soğuk edâlara bir dalya kardur bâ'is (Tırsî Gazel: 31 Beyit:3)

Leblerüñden yâsemen rengin tutaldan hatt-ı sebz
Görmez olduk diş yarasın yağdı kar örtüldi iz (Sehî Bey Gazel: 97 Beyit:4)

Kar yağdukça düşer hâtıra bu turfe hayâl
Âsiyâb-ı felek un atdı ne gam yir fukarâ (Hasan Ziyâî Kaside: 2 Beyit:7)

Karla ilgili mecazi anlatımlar, deyim ve atasözlerinin kullanımları da klasik şiirin söz kalıpları arasında yer almaktadır. Ziyâî'nin aşğın ihsan azığını dilerken sevgilinin azık yerine "başına kar yağsın" diyerek karşılık vermesinin yansımaları Kâmî'de de benzer şekilde merhametsiz sevgilinin kalbini kırmasından dolayı yaşadığı üzüntüyü, üzerine kar yağmasıyla anlatması; Şeref Hanım'da da rakibin âşıklara söylediği soğuk sözlerin aşk ehli tarafından kar yağması şeklinde görülmesi, Âsaf'ın ne kadar çok kar yağsa da yaza kalmayacağı meselini hatırlatması karla ilgili söz kalıplarının zenginliğini örneklemektedir:

Ârzû eyler iken tûşe-i ihsânundan
Kar yagsun başuna dir isen ey vây bana (Hasan Ziyâî Kaside: 2 Beyit:27)

Kalbine tokındı ol dil-âzâr
Yağdı üzerine bir 'aceb kar (Kâmî Mesnevi: 1 Beyit:449)

'Uşşâka rakîb atsa soğuk sözleri elbet
Kar yağdı sanur kuşbaşı erbâb-ı mahabbet (Şeref Hanım Şarkı: 11 Beyit:3)

Ne kadar yağsa da çok kar yaza kalmaz derler (Âsaf Mısra:2)

8. Kar helvası:

Klasik Türk şiirinde kar kelimesinin kullanım formları arasında günümüz Türkçesinde de hâlâ kullanımı bulunan "kartopu, kar helvası" gibi kar ile yapılan birleşik isimlere de yer verildiği görülmektedir. Bâlî'nin ifade ettiği gibi kışın acımasızlığı ve cadıyı kartopuna tutması, rakibin soğuktan donarak ölecek duruma gelmesine mukabil kar helvasının hazırlanması ölen kişilerin ardından helva yapılarak dağıtılması geleneğini de hatırlatmaktadır. Benzer şekilde Âkif de kışın, o sevgilinin tatlı dudaklarını üşütmesinin kıymeti olmadığını, âşıklara kar helvası

gibi başka bir safa ve mutluluk verdiği ifade ederken kar helvasını benzetme unsuru olarak kullanmaktadır:

Kar helvâsını itdi toñup ölice rakîb
Tutdı cadûyı *kartopına* bî-hazer şitâ (Bâlî Gazel: 7 Beyit:4)

Leb-i şîrîniñ üşütse o şehiñ n'ola şitâ
Verir 'uşşâka *kar helvâsı* gibi başka safâ (Âkif Gazel: 9 Beyit:1)

9. Kartopu:

Birleşik kelime gruplarından kartopu kelimesinin de klasik şiirde pek çok şair tarafından benzetme unsuru olarak kullanıldığı görülmektedir. Tırsî, sevgiliyi güzelliği yönüyle kartopuna benzetirken Şeref Hanım, yasemin çiçeğinin bağda yerle yeksan olarak sert geçen dondurucu kış şartlarında buz çiçeğine dönmesini yine kartopuna teşbih etmiş; Vehbî de kar sularının tabiatındaki yerleşik düzene yaşattığı olumsuzluklarla kartopu arasında ilişki kurarken sonbahar askerlerinin attığı topları kartoplarına benzetmiştir. Yine kartopu atmak ve kartopu oynatmak gibi Türkçe fillerle yapılan kelime grupları da klasik şiirin kar eksenli söz varlığı içinde yer almaktadır:

Kar topı gibi dil-beri görseydi it rakîb
Edirne buzı gibi tonardı sezâsıdur (Tırsî Gazel: 72 Beyit: 3)

'Aceb mi buz çiçeği *kar topı* toñup kalsa
Görünce yâsemeni bâgda hâk ile yek-sân (Şeref Hanım Kaside: 21 Beyit: 5)

Geçirdi âb-1 berf-âsâ zemîne bozdu tâbûrun
Atıp *kar topların* bir bir sipâh-1 mihricân üzre (Sünbülzade Vehbi Kaside: 15 Beyit: 4)

Dil-rübûde idüğim bilmiş o zülf-i çevgân
Kar topı atdı baña eyledi ya'nî îmâ (Âkif Gazel: 9 Beyit: 3)

Etfâle 'aceb *kartopu oynatdı* çemende
Bir güne temaşâya dahi oldı bahâne (Câzım Kaside: 2 Beyit: 13)

Kışın gelmesiyle tabiatın beyaza bürünmesi şair perspektifinden estetik bir güzellik olarak algılanmaktadır. Bu güzelliğe sarılmanın, sığınmanın, teslim olmanın âşığın gönlündeki aşk ateşini ve hararetini kar gibi giderip gideremeyeceği sorgulanırken karın harareti kesen özelliği de hatırlatılmaktadır:

Soyundu âlem-i âba sarılsam ol güzele
Harâretim giderir mi o sîne kar gibi (Haşmet Gazel: 249 Beyit: 3)

Kış mevsiminde ay yüzlü sevgilinin beyaz kar gibi güzelliğinin âşığın gönlündeki aşk ateşini neşe ve sevince gark edecek günler olduğu, sevgilinin güzelliği ile karın beyazlığı arasında kurulan ilişki Meâlî'de sitemkâr bir üslupla ala gözlü, kara kaşlı vefasız sevgilinin söz ve eylemleriyle âşıkta meydana getirdiği soğukluğun kardan farklı olmadığı mecaz diliyle ifade

edilmektedir. Yahyâ Bey de insanın yaşamında gençliğin yerini ihtiyarlığın almasını bahar, şitâ ve kar sözcüklerinden oluşan mecazi bir anlatımla ifade ederken ömrün baharının şitâ ile son bulunduğunu, saçların beyazlamasıyla başın karlı dağa dönmesi arasında bağlantıya vurgu yapmaktadır:

Bu zemistânda *beyâz kar* gibi mehveşler ile
Ser-i nârî tarab-âbâd edecek günlerdir (İhyâ Gazel: 99 Beyit: 3)

Şol ala gözlü kara kaşlu vefâsuz dil-berûñ
Yokdur aklıkda ve sovuklıkda farkı *kar* ile (Meâlî Gazel: 66 Beyit: 4)

Saçı ağarur âdemün *karlu tağa* döner başı
Ömri baharını anun âhir iden *şitâ* gelir (Yahya Bey Gazel: 126 Beyit: 3)

10. Berf:

Kar kelimesi ile ilgili söz kalıplarının kış ve kışa dair anlatımlarda kullanılması yanında klasik Türk şiirinde aynı anlama gelen Farsça “berf” kelimesinin de fark gözetilmeksizin kullanıldığı giriş kısmında ifade edilmişti. Berf ile ilgili söz kalıplarının kullanım formlarının da Türkçe söyleyişlerle mukayese edilebilmesi bağlamında kar kelimesi yerine, birlikte ya da ayrı kullanım formları oluşturması açısından kısaca değerlendirilmesinde yarar bulunmaktadır. Klasik Türk şiirinde berf kelimesinin kara göre daha sık kullanıldığı görülmekle birlikte oluşturulan söz kalıplarında hissedilir bir farklılık ya da çeşitlilik tespit edilmemiştir.² Bu bağlamda kış ve kışa dair anlatımlar kapsamında berf ekseninde oluşturulan söz kalıpları ve benzetmelere bakıldığında *göze ak düşmesinin berfe teşbih edilmesi, sakalın ve kara gönlün berf gibi ağarması, dağlara tepelere berf düşmesi, kışın çetin geçmesi sonucu bildirki berfin erimesi, yeryüzünün berf gibi olması, çimenliklerin ve fidanlıkların berfle kaplanması, berfle yeryüzünün buz tutması, berfin sahraya baştanbaşaya yatak gibi serilmesi, bâd-ı sabanın berfi eritmesi, kışın yağan berfin baharı müjdelemesi, kâfurun şevk ateşinin berfi eritmesi, berf taneciklerinin çetin mücadelelerde barut tanesine dönmesi, elemelerin dehre berf gibi dağılması, hazan yapraklarının berf gibi savrulurak kışı haber vermesi, gül yaprağının berfe batması, berf taneciklerinin çekirge sürüsüne teşbih edilmesi, berfin felek tarafından sayısız biçimde saçılması* gibi pek çok benzetme unsurunu kış ve kışa dair söz kalıpları arasında bulmak mümkündür. Ayrıca berfle ilgili *ihtiyarlık berfi, fena (yokluk) berfi, berf askeri, berf çadırı, berf hükmü* gibi terkip ve tamlamalarla mecaz anlatımlara yer verildiği de görülmektedir. Farsça berf kelimesiyle ilgili yapılan benzetmelerin ve kullanım formlarının Türkçe kar kelimesiyle oluşturulan söz kalıplarından ve benzetme unsurlarından önemli bir farklılık oluşturmadığı görülmektedir.

² Klasik Türk şiirinde “berf” kelimesinin kullanım formları da çalışma kapsamında veritabanımızı oluşturan divanlarda taranmış, berfle ilgili söz kalıplarının ve şairlerinin tespit ve dökümleri yapılmış olup bu şairler alfabetik sırayla şu şekilde gösterilmiştir: Âgâh, Arpaeminizâde Sâmi, Âsaf, Âşık, Azmizâde Hâleti, Bahtî, Bâkî, Bâlî, Behiştî, Beyânî, Emrî, Esrar Dede, Fuzûlî, Gelibolulu Âlî, Hasan Ziyâ’î, Hâzık, İffet, İhyâ, Mirzazâde Selim, Necâtî, Neşâtî, Nev’î, Nev’î-zâde Atâyî, Nevres-i Kadim, Neylî, Pertev, Rahimî, Revânî, Rezmî, S. Vehbî, Süheylî, Şerifî, Vecdî, Zâtî.

Sonuç

Klasik Türk şiirinde Türkçe söyleyiş kalıplarının izinin sürüldüğü bu çalışmada “kar” kelimesi bağlamında kış ve kışa dair anlatımların tespit ve değerlendirmesi yapılmıştır. Klasik Türk şairlerinin şiir dilinde Farsça ve Arapça kelime, terkip ve tamlamaları kahir ekseriyetle kullandıkları bilinen bir durumdur. Ancak bu edebî gelenek içinde yer alan birçok şairin şiir dilini oluştururken kullandığı söz varlığı arasında Türkçe kelimelerin ve kelime gruplarının da bulunduğu kar üzerine yapılan bu çalışmayla katkı sağlanmıştır. Klasik şairlerin sanat anlayışlarını ifa ederken Türkçe söz kalıplarına yer vermeleri, şairin sanatını yetiştirdiği toplumdaki kültürden ve tarihten devralınan mirastan ayrı düşünemediğini, sanatında yetiştirdiği kültürün, toplum hayatının, coğrafyanın ve dilin izlerini yansıtmaya çalıştığını ortaya koymaktadır.

Türkçe söyleyiş özelliklerinin ve söz varlığının Klasik Türk şairlerinin dil ve üslup özelliklerinden uzak olamayacağı, kış ve kışa dair anlatımlardaki kar örneğinde kar ve berf kelimelerinin kullanım formlarında kendini göstermiştir. Şairlerin gerek Farsça berf gerek Türkçe kar kelimelerini isim olarak kullanmaları yanında bu kelimelerden ürettikleri yeni yapılar, kavramlar, söz kalıpları kış şartlarının ağırlığını anlatmakla birlikte mecazlı anlatımlar ve benzetme unsurlarıyla estetik boyutta şairin güzeli aramasında ilham kaynağı olmuştur. Klasik şiirin bu yönüyle çok dilli olması kültürel bir mirasın devamı olduğu kadar aynı zamanda bir zenginlik ve değer göstergesidir.

Kış ve kışa dair anlatımlarda acısıyla tatlısıyla, eziyet ve sıkıntılarıyla ya da güzellikleriyle yaşanan kış şartları betimlenirken günümüzde hâlâ canlılığını koruyan ve gündelik yaşama ait Türkçe söz varlığının Klasik Türk şiirinde de korunduğu kar örneğiyle ortaya konulmuştur. Özellikle asırların eskitemediği “kar, kar düşmesi, kar yağması, kar serpmek, kar kürüme, kartopu, kartopu atmak, kartopu oynamak, kartopu tutmak, kar helvası” gibi söz varlığının klasik şairlerce de Farsça ve Arapça’da kullanılan yapılara tercih edilerek ya bu yapılarla birlikte yer verilerek şiir dilinde kullanılmış olması, Türkçe açısından, anlamlı ve değerli olup söz varlığımızla ilgili kültür aktarımı bağlamında önemli bir kazanımdır.

Etik Beyan

Yazar beyanına göre, “Klasik Türk Şiirinde Kar” adlı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; ULAKBİM TR Dizin ölçütlerine göre çalışmada etik kurul onayı gerektiren herhangi bir veri toplama ihtiyacı duyulmamıştır.

Kaynakça

- Admış, Aysel (2007). *Âkif Divanı*. Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akagündüz, Meryem Yıldız (2009). *Klasik Türk Edebiyatında Şitâ’iyyeler*. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akarca, Döndü (2005). “Şitâiyyelerde Sosyal Yaşantı”. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 14 (1): 1-14.

- Akarca, Döndü (2003). *Şitâiyye Nesiblerinde Dil, Anlatım Ve Muhtevâ Özellikleri*. Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akdoğan, Yaşar (t.y.). *Ahmedî Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-78357/ahmedi-divani.html> [08.02.2021].
- Akkaya, Hüseyin (1994). *Nevres-i Kadim ve Türkçe Divanı*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akkuş, Metin (2007). *Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası*. Erzurum: Fenomen Yayınları.
- Aksoy, Hasan (2010). “Şitâiyye”, *TDV İslam Ansiklopedisi*. c.39. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 216.
- Aksoyak, İsmail Hakkı (2018). *Gelibolulu Mustafa Âlî, Divanlar*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-208602/gelibolulu-mustafa-ali-divani.html> [08.02.2021].
- Ambros, Edith (1982). *Meâlî Divanı The Lyrics of Me'âlî, An Ottoman Poet of The 16th Century*. Berlin: Klaus Schwarz Verlag.
- Arslan Mustafa (2018). *Şeref Hanım Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-215362/seref-hanim-divani.html> [08.02.2021].
- Arslan, Mustafa-Aksoyak, İsmail Hakkı (2018). *Haşmet Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-204116/hasmet-divani.html> [08.02.2021].
- Arslan, Sedanur Dinçer (2017). *Nev'î Divanı Sözlüğü*. Doktora Tezi. Ardahan: Ardahan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydemir, Yaşar (2018). *Behiştî Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56445,ramazan-behisti-divanipdf.pdf?0> [07.02.2021].
- Aydemir, Yaşar (2002). “Türk Edebiyatında Kaside”. *Bilig*. (22): 133-168.
- Banarlı, Nihat Sami (2007). “Kar Şiirleri”, *Edebiyat Sohbetleri*. İstanbul: Kubbealtı Yayınları,147-151.
- Bektaş, Ekrem (2017). *Muvakkit-Zâde Muhammed Pertev Dîvânı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-195828/muvakkit-zade-muhammed-pertev-divani.html> [07.02.2021].
- Ceylan, Ömür (1994). *Âsaf (Damad Mahmud Celaleddin Paşa) Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı'nın Transkripsiyonlu Metni*. Yüksek Lisans Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çavuşoğlu, Mehmet (1977). *Taşlıcalı Yahya Divanı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Demirel, Şener (2017). *Mânî Dîvân ve Şehr-Engîz-i Bursa*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-194359/divan-i-mani-ve-sehr-engiz-i-bursa.html> [15.02.2021].
- Erkal, Abdülkadir (2001). “Divan Edebiyatında Hazaniyye ve Nev'î'nin Hazaniyye-i Latife İsimli Kasidesi”. *Ankara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. (8)18: 107-152.

- Erzan, Mehmet Halil (2012). *İhyâ Divanı Ve Tahlili*. Doktora Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürgendereli, Müberra (2017). *Hasan Ziyâ'î Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-196834/mostarli-hasan-ziyai-divani.html> [10.02.2021].
- Harmancı, M. Esat (2017). *Süheylî Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-194364/suheyli-divani.html> [10.02.2021].
- Levend, Agah Sırrı (1984). *Divan Edebiyatı*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Mermer, Ahmet (2020). *Karamanlı Aynî Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-275960/karamanli-ayni-divani.html> [11.02.2021].
- Özbek, Ahmet (2000). *Câzim Divanı (Edisyon Kritik-İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, Mustafa (2019). “Allâme Şeyhî Efendinin Kudüs Temalı Şitâiyyesi Veyahut ‘Karlar İçinde Bir Kudüs’ Tasviri”. *Milel ve Nihal*, (16)1: 107-141.
- Pala, İskender (2009). “Klasik Şiirimizde Kış”, *Şairlerin Dilinden*. İstanbul: Kapı Yayınları, 233-241.
- Türk Dil Kurumu (2019). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Yaşar, Muhammed (2005). *Bâlî Hayatı, Edebî Kişiliği Ve Divanının Tenkitli Metni*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yazıcı, Gülgün Erişen (2017) *Kâmî Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-195832/kami-divani.html> [15.01.2021].
- Yekbaş, Hakan (2020). *Sehî Bey Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-273692/sehi-bey-divani.html> [15.01.2021].
- Yenikale, Ahmet (2017). *Sünbülzâde Vehbi Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-196833/sunbulzade-vehbi-divani.html> [01.02.2021].
- Yılmaz, Kaşif (2001). *III. Selîm (İlhâmî) Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divânın Tenkitli Metni*. Trakya: Trakya Üniversitesi Yayınları.
- Yılmaz, Kaşif (2017). *İbrahim Tırsî ve Divanı*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-195645/tirsi-divani.html> [10.01.2021].